Iyyasuusi fi Haadha Isaa Waaqeffachuun Sirriidhaa???-Xumura

Description

Gaafi, â€œIyyasuusi fi haadha isaa waaqefachuun sirriidhaa??â€• jedhu osoo ilaallu kunoo xumura irra geenye. Yeroon gaafi kanaaf deebiin jala muraa itti deebisnu amma. Mee osoo haqa irraa hin jallatinii fi namoota hin arrabsin dhugaa taane gaafi kanaaf deebii sirrii haa kenninu. Jalqaba namni wanta tokko kan waaqeffatuuf faayda irraa argachuuf ykn miidhaa akka isarraa deebisu barbaadeti. Akkasi miti ree? Kan waaqeffatan faayda namaaf kennuu fi miidhaa namarraa deebisuuf amaloota akkami qabaachu qabaa? Dhugumatti, jiraataa, beekaa, dhagaya, argaa fi dandaâ€™aa taâ€™uu qaba. Kan waaqefatamu jiraataa yoo hin taâ€™in duâ€™aa irraa wanta barbaadan argachuun dandaâ€™amaa? Kan waaqefatamu haala fi rakkoo namaa kan beeku, argu, dhagayuu yoo hin taâ€™in, wanta barbaadan irraa argachuun dandaâ€™amaa? Kan waaqeffatan wanta hunda irratti dandaâ€™aa yoo hin taâ€™in faayda namaaf kennu ykn miidhaa namarraa deebisu dandaâ€™aa? Fkn, rooba roobsu irratti dandaâ€™aa yoo hin taâ€™in soorata barbaadan namaaf kennu dandaâ€™aa?

Mee amma tuqaalee kanniin fuula duratti dhiyeefachuun amala Iyyasuusi fi haadha isaa haa qorannu. Yommuu haala isaan lamaanii qorannu, amaloota kanniin hunda isaan lamaan keessatti hin argannu. Iyyasuusi fi haati isaa waan hundaa beeku, dhagayu, arguu dandaâ€™uu? Akkuma ilma namaa kamiyyuu wanta Rabbiin isaan beeksise qofa beeku ykn argu ykn dhagayu malee waan hundaa beeku, arguu fi dhagayuu hin dandaâ€™an. Akkasumas, wantoota hundaa hojjachu irratti dandeetti hin qaban. Waan hundaa kan beeku, argu, dhagayuu fi waan hundaa irratti dandaâ€™aa Kan taâ€™e Rabbii tokkicha. Kanaafu, Iyyasuusi fi haati isaa haalaa fi rakkoo nama isaan waaqeffatuu waan hin beeknef, hin argineef, hin dhageenyef akkasumas, wantoota hundaa irratti dandaâ€™oo waan hin taanef, **isaan lamaan waaqeffachuun sirrii miti.** Waaqeffatamu kan qabu Rabbii tokkicha. Rabbii tokkicha waaqeffachu dhiisanii Iyyasuusi fi haadha isaa ykn malaayka waaqeffachuun amanti keessatti daangaa darbuu fi hojii buâ€™aa hin qabne hojjachuudha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

﴿يَٰٓأَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ لَا تَغۡلُواْ فِي دِينِكُمۡ وَلَا تَقُولُواْ عَلَى ٱللَّهِ إِلَّا
ٱلۡحَقَّۚ إِنَّمَا ٱلۡمَسِيحُ عِيسَى ٱبۡنُ مَرۡيَمَ رَسُولُ ٱللَّهِ وَكَلِمَتُهُۥٓ أَلۡقَىٰهَآ
إِلَىٰ مَرۡيَمَ وَرُوحٞ مِّنۡهُۖ فَـَٔامِنُواْ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦۖ وَلَا تَقُولُواْ ثَلَٰثَةٌۚ
ٱنتَهُواْ خَيۡرٗا لَّكُمۡۚ إِنَّمَا ٱللَّهُ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞۖ سُبۡحَٰنَهُۥٓ أَن يَكُونَ لَهُۥ
وَلَدٞۘ لَّهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۗ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ وَكِيلٗا ١٧١﴾

â€œYaa warra kitaabaa! Amantii keessan keessatti daangaa hin darbinaa! Rabbiin irratti dhugaa malee hin dubbatinaa. Ilmi Mariyam Masiih Iisaan Ergamaa Rabbii, jecha Isaa kan Inni gara Mariyam darbee fi ruuhi [ajaja Isaatirraa taâ€™een uumame] qofaadha. Kanaafu, Rabbii fi Ergamtoota Isaatti amanaa. â€œSadii (sillaase)â€• hin jedhinaa. Dhiisaa! Suni isiniif irra gaarii taâ€™aati. Rabbiin haqaan Gabbaramaa Tokkicha qofa. Ilmi Isaaf taâ€™uu irraa Inni qulqullaaâ€™e. Wantoonni samiwwan keessatii fi wantoonni dachii keessaa kan Isaati. Wakiila taâ€™uufis Rabbiin gahaadha.â€• Suuratu Al-Nisaa 4:171

â€œYaa warra kitaabaaâ€• kana jechuun Yaa Kiristaanota! â€œ**Amantii keessan keessatti daangaa hin darbinaa!â€•**
Daangaa darbuu jechuun amanuu fi hojjachuu keessatti daangaa kaaâ€™amee fi barbaadamee ol dabaluudha. Kiristaanonni Iyyasuus sadarkaa ilma namaati ol olkaasun â€œIyyasuus gooftadha ykn ilma gooftaatiâ€• ykn â€œRabbiin sadaffaa sadeeni (sillaase)â€• jechuun amanti keessatti daangaa darban.

â€œ**Rabbiin irratti dhugaa malee hin dubbatinaa.â€•** Kana jechuun wanta Rabbiin ittiin ibsitan keessatti Rabbiin irratti dhugaa malee hin dubbatinaa. Kana jechuun wanta gadi dhaabbataa sammuudhaan, uumamaa fi wahyiin[1] fudhatama qabu malee hin dubbatina. Faallaan kanaa soba. Namni â€œMasiih ilma Waaqayyotiâ€• jedhe, Rabbiin irratti wanta dhugaa hin taane dubbatee jira. Namni Rabbiin sadeesso sadeeniti (sillaase) jedhe Rabbiin irratti wanta dhugaa hin taane jedhee jira. Namni Masiih fi haati isaa waaqayyoodha jedhe Rabbiin irratti wanta dhugaa hin taane dubbatee jira.[2]

â€œIlmi Mariyam Masiih Iisaanâ€• Himni kuni jecha isaanii, â€œMasiih ilma Waaqayyooti (Gooftaati)â€• jedhu soba akka taâ€™e mirkaneessa. Masiih ilma Waaqayyoo (Gooftaa) osoo hin taâ€™in ilma Mariyami.

â€œIlmi Mariyam Masiih Iisaan Ergamaa Rabbiitiâ€¦â€• Himni kuni immoo jecha isaanii â€œIyyasuus gooftaadhaâ€• jedhu soba akka taâ€™e mirkaneessa. **â€œErgamaa Rabbiitiâ€•** kana jechuun Rabbiin kan isa ergeedha. Gooftaa miti, kutaa Gooftaa irraa taâ€™ellee miti. Kana irra, Iyyasuus

Ergamaa Rabbiiti. Daangaan isaa olâ€™aanaan Ergamaa Rabbii taâ€™uudha. Kana bira darbee Gooftaa ykn Waaqayyoo taâ€™uu hin dandaâ€™u.

â€œjecha Isaa kan Inni gara Mariyam darbee fi ruuhi [ajaja Isaatirraa taâ€™een uumame] qofaadha.â€• Himni kunis Iyyasuus Waaqayyoo ykn Gooftaa akka hin taane mirkaneessa. Gooftaan Khaaliqa (Uumaadha) malee makhluuqa (uumamaa) miti.

â€œjecha Isaa kan Inni gara Mariyam darbeeâ€• kana jechuun jecha Rabbiin dubbateen Iyyasuus nama taâ€™ee argame.[3] Jechi tunis â€œTaâ€™iâ€• tan jettuudha. Akkuma Rabbiin oltaâ€™aan jedhe:

﴿إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِندَ ٱللَّهِ كَمَثَلِ ءَادَمَۖ خَلَقَهُۥ مِن تُرَابٖ ثُمَّ قَالَ لَهُۥ كُن
فَيَكُونُ ٥٩ ٱلۡحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَلَا تَكُن مِّنَ ٱلۡمُمۡتَرِينَ ٦٠﴾

â€œ**Dhugumatti, Rabbiin biratti fakkeenyi Iisaa akka fakkeenya Aadami. Biyyee irraa isa uume. Ergasi â€œtaâ€™iâ€• isaan jedhe. Innis yoma san taâ€™e. Haqni (dhugaan) Gooftaa kee irraayyi; kanaafu shakkitoota irraa hin taâ€™in.â€•** Suuratu Aali-Imraan 3:59-60

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wanta tokko uumuu yoo murteesse, â€œTaâ€™iâ€• jechuu qofa. Wanti sunis taâ€™ee ni argama.

â€œruuhi [ajaja Isaatirraa taâ€™een uumame] qofaadha.â€• Kuni hiika lama qaba:
1ffaa-Ajaja Rabbiitiin hafuura Jibriil qaama hormaataa Mariyam keessatti afuufedha. Rabbiin Jibriiliin ni erge. Innis qaama hormaata Mariyam keessatti hafuufe. Ergasii ishiinis hayyama Rabbiitin Iyyasuusin ni ulfoofte.
2ffaa-Ruuhi Rabbiin uumeedha. Iyyasuus (aleyh salaam) qaama ruuhin itti afuufamtee nama taâ€™eedha.

Aayah keessatti jechi â€œminhu (Isa irraa)â€• jettu kutaa Isarraa taâ€™ee jechuufi miti. Kiristaanonni jecha tana wabii godhachuun Iyyasuus Rabbiin irraa kutaa tokko akka taâ€™e akka ragaatti dhiyeessan. Isaan warra qalbiin isaanii jallatte waan taâ€™aniif akkana hojjatu. Warri qalbiin isaanii jallatte warra namoota qoruu fi fitnaa kakaasuf ragaalee wal fakkaatanii fi namoota baayâ€™eef sirritti ifa hin taane hordofaniidha.

Yeroo tokko Kiristaanni tokko Iyyasuus Rabbiin irraa kutaa tokko akka taâ€™etti aayah armaan oli akka ragaatti dhiyeesse. Ni jedhe, Iyyasuus Rabbiin irraa kutaa tokko akka taâ€™e Qurâ€™aanni keessan ni agarsiisa.â€• Isa bira aalima (hayyuu) Islaamaa tokkotu ture. Aayah (keeyyata) tana isarratti dubbise:

﴿وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ جَمِيعٗا مِّنۡهُۚ﴾

â€œ**Wanta samiwwan keessa jiranii fi wanta dachii keessa jiran hunda Isa irraa isiniif laaffise.â€•** Suuratu Al-Jaasiyah 45:13

Hayyichis (aalimtichis) Kiristaana kanaan akkana jechuun gaafate, â€œSamiwwan, dachii fi wanti isaan keessa jiru Rabbiin irraa kutaa taâ€™ee?â€• Ergasii Kiristaanni kuni ni dhamaâ€™e. Jallinna irra akka jiru ni beeke. San booda Islaama keessa seene. Sababni isaas, haqni isaaf ifa taâ€™e. Asitti min (irraa) kutaa agarsiisuuf osoo hin taâ€™in kaâ€™uumsa agarsiisa. Kana jechuun Rabbiin biraayyi.[4]

(Fakkeenya biraa wanta guyyaa guyyaan dubbannu kaasu dandeenya. Yommuu qananii argannu fi galateefannu, â€œQananiin kuni Rabbiin irraayyi.â€• Jenna. Kana jechuun kuni qananii Rabbiin uumee fi naaf kenneedha.)

â€œKanaafu, Rabbii fi Ergamtoota Isaatti amanaa.â€• Kana jechuun Rabbiin Gabbaramaa tokko qofa akka taâ€™e amanaa, Isaafis harka kennaa. Wanta Rabbiin irraa isinitti fidan ilaalchisee Ergamtoota Isaa hundas dhugoomsaa, hojiirras oolchaa.[5]

â€œâ€˜Sadii (sillaase)â€™ hin jedhinaa.â€• Akkuma kutaa darbe keessatti jenne, sillaasen Iyyasuusin booda gara jarraa sadiin booda wanta haarawa jalqabameedha. Wanta namoonni fedhii qullaa hordofan uumaniidha. Akka Kiristaanonni jedhanitti sillaassen-abbaa, ilmaa fi hafuura qulqulluu of keessatti qabata. Rabbiin subhaanahu jecha kijibaa fi fokkuu kanarraa isaan dhoowwa. â€œYaa Kiristaanota Rabbiin waliin Iyyasuus fi hafuurri qulqulluun gooftaadha hin jedhinaa. â€œ**Dhiisaa! Isiniif irra gaarii taâ€™aati.â€•** Kana jechuun sadii (sillaase) jechuu dhiisaa. Rabbiin waliin Iyyasuus gooftaadha, hafuurri qulqulluunis gooftaadha jechuu dhiisaa. Kana dhiisun keessan isiniif irra gaariidha. Sababni isaas, yoo dhiisu diddanii fi jechuu itti fuftan, dubbii keessan kanaaf Rabbiin irraa adabbi cimaatu isin qunnama.

â€œRabbiin haqaan Gabbaramaa Tokkicha qofa.â€• Kuni jecha Kiristaanota â€œSillaaseâ€• jedhu irratti deebii deebisa.[6]Gabbaramaan haqaa Rabbii tokkicha qofa. Isa waliin wanti waaqefatamu tokkollee hin jiru.Iyyasuus Isa waliin gooftaa miti, hafuurri qulqulluunis Isa waliin gooftaa miti. Kana irra, Gooftaan gabbaramu (waaqefatamu) qabu Rabbiin qofa.

â€œIlmi Isaaf taâ€™uu irraa Inni qulqullaaâ€™e.â€• himni kuni immoo jecha isaanii â€œIyyasuus ilma waaqayyotiâ€• jedhu irratti deebii deebisa. Rabbiin ilma qabaachu irraa qulqullaaâ€™e.

Gabbaramaa taâ€™uun abbaa taâ€™uu fi ilma qabaachu faallessa. Gabbaramaan gonkumaa kan hin banne, homattu hin hajamne, uumamtoota kan hin fakkaanne waan taâ€™eef ilma qabaachu irraa qulqulluudha. Ilma qabaachuun wantoota kanniin faallessa waan taâ€™eef.[7]
â˜•Namni waan duâ€™uuf sanyiin isaa akka itti fuftuuf ilma qabaachu barbaada. Rabbiin immoo kanatti hin hajamu. Sababni isaas, Inni yeroo hundaa Jiraataa gonkumaa hin duunedha.
â˜•Ammas, namni dadhabaadha, akkuma umriin isaa deemun ni dullooma. Kanaaf akka isa gargaaruuf ilma argachuu barbaada. Rabbiin oltaâ€™aan yeroo hundaa jabaa hin dadhabneedha, dullummaa fi hirâ€™inni Isatti hin dhufu. Inni gargaarsa hin barbaadu. Kanaafu, ilma qabaachu irraa qulqulluudha.
â˜•Ilmi abbaa fakkaata. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Tokkicha fakkaataa hin qabneedha. Kanaafu, akkamitti ilmi Isaaf taâ€™a ree? Rabbiin ilma qabaachu irraa qulqullaaâ€™e.

â€œWantoonni samiwwan keessatii fi wantoonni dachii keessaa kan Isaati.â€• Kana jechuun wantoonni samii torbanii fi dachii keessa jiran hundi uumamtoota fi gabroota Isaati.Mariyamii fi Iyyasuus wantoota samii fi dachii keessa jiran keessaayyi. Kana jechuun isaan lamaan uumamtoota.

Kanaafu, Iyyasuus uumamaaa (makhluuqa) taâ€™ee osoo jiru akkamitti Waaqayyoo ykn Gooftaa taâ€™aa?[8]

â€œAs all things in the heavens and the earth belong to Allah, none of them has any such relation with Him as of father and son, but only that of Master and slave.â€•[9] â€œWantoonni samii fi dachii keessa jiran hundi kan Rabbii waan taâ€™aniif, isaan keessaa eenyullee Isa waliin hariiroo abbaa fi ilmaa hin qabu. Garuu hariiroo Gooftaa fi gabrichaa qofa.â€• Kana jechuun wantoonni samii fi dachii keessa jiran hundi uumamtoota Rabbiiti. Eenyullee Isaaf ilma hin taâ€™u. Garuu Inni Gooftaa uumamtootaati. Uumamtoonni immoo gabroota Isaati. Iyyasuus uumamtoota keessaa tokko waan taâ€™eef gabricha Rabbiiti. Kanarra darbee gooftaa ykn ilma Isaa taâ€™uu hin dandaâ€™u.

â€œWakiila taâ€™uufis Rabbiin gahaadha.â€• Kana jechuun Rabbiin wantoota hundaa kan eeguu fi tiiksudha. Kanaafu, mootummaa eegu keessatti ilma Isa gargaarutti hin hajamu.[10] Oduu kijibaa namoonni jallatan, â€œRabbiin ilma qabaâ€• jechuun odeessan irraa Rabbiin qulqullaaâ€™e oltaâ€™e.

وَجَعَلُوا۟ لِلَّهِ شُرَكَآءَ ٱلْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ ۖ وَخَرَقُوا۟ لَهُۥ بَنِينَ وَبَنَـٰتٍۭ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۚ
سُبْحَـٰنَهُۥ وَتَعَـٰلَىٰ عَمَّا يَصِفُونَ ١٠٠

â€œOsoo Inni isaan uumee jiruu Jinnoota Rabbiif shariikota taasisan; isaan beekumsa malee kijibaan ilmaan dhiiraa fi dubaraa Isaaf godhan. Inni wanta isaan jedhan irraa qulqulluu fi oltaâ€™aadha.â€• Suuratu Al-Anâ€™aam 6:100

Rabbiin alatti Iyyasuusinis taâ€™e wanta biraa waaqefachuun sirrii akka hin taane ragaalee dabalataan kutaalee itti aanan keessatti ni ibsina.

Kitaabban wabii:
[1] Wahyii-beeksisaa Rabbiin irraa buâ€™e. Ingliffaan-Revelation[2] Tafsiiru Qurâ€™aanil Kariim-Suuratu An-Nisaa 2/506, Ibn Useymiin[3] Tafsiiru Saâ€™dii-236[4] Tafsiiru Qurâ€™aanil Kariim-Suuratu An-Nisaa 2/509-510, Ibn Useymiin[5] Tafsiiru Muyassar-105[6] Tafsiiru Qurâ€™aanil Kariim-Suuratu An-Nisaa 2/511, Ibn Useymiin[7] Tafsiiru Tahriir wa tanwiir-6/58, Muhammad Xaahir Ibn Aashuur[8] Tafsiir Qurxubii-7/236 [9] https://www.englishtafsir.com/Quran/4/index.html#sdfootnote218sym[10] Tafsiiru Qurâ€™aanil Kariim-Suuratu An-Nisaa 2/512, Ibn Useymiin

Date Created
June 20, 2020
Author
admin